

ИНДИКАТОР НА ИКОНОМИЧЕСКАТА АКТИВНОСТ В БЪЛГАРИЯ

3/2016

Министерство на финансите на Република България • дирекция „Икономическа и финансова политика“

ISSN 2367-4741

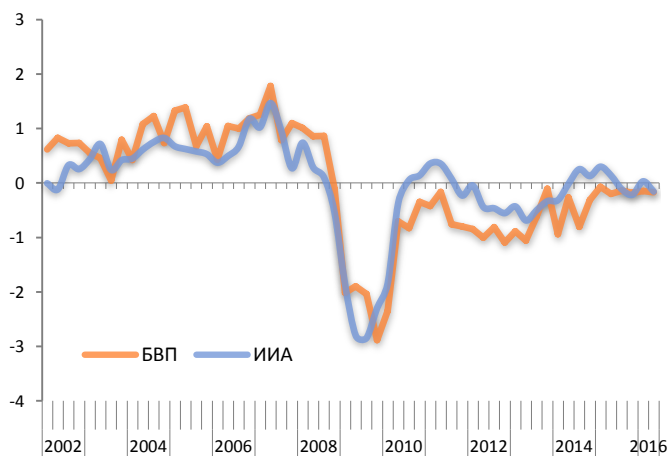
Индикатор на икономическата активност в България през второто тримесечие на 2016 г.

През второто тримесечие на 2016 г. ИИА се понижи спрямо предходните три месеца, докато динамиката на БВП слабо се забави¹, но остана близка до отчетената стойност през първото тримесечие на годината. Двата композитни индикатора следваха една и съща посока на развитие, но се наблюдаваха различия в магнитута на изменение на техните компоненти, като динамиката на ИИА бе повлияна в по-голяма степен от влошеното развитие във външната среда. Намалението на ИИА се обуславяше от отрицателната стойност на неговия цикличен компонент, докато дългосрочната му позиция продължи да се повишава, отразявайки нарасналия потенциал за растеж на икономиката.

През разглеждания период БВП отчете реален растеж от 2.9% на годишна база, повлиян в по-голяма степен от вътрешното търсене, докато приносът на нетния износ беше положителен, но остана по-нисък спрямо предходното тримесечие. През второто тримесечие на 2016 г. потреблението на домакинствата забави реалния си темп на нарастване до 1.9% спрямо 2.9% през първите три месеца на годината. Въпреки отчетеното забавяне, по-висок растеж отчетоха потребителските разходи за дълготрайна употреба, което е индикатор за устойчиво възстановяване на потреблението. Съвкупното влияние на външното търсене беше положително, като вносът и износът на стоки и услуги отбелязаха ускорено повишение на годишна база.

След като през първото тримесечие на 2016 г. по-голямата част от променливите, включени в ИИА, доближиха дългосрочната си средна, през настоящия период беше отчетено влошаване при всички тях. Декомпозицията на съвкупния индикатор показва идентичен негативен принос на факторите, измерващи влиянието на външната среда и вътрешното търсене в страната. По линия на външното търсене основен принос имаха понижението на цикличната позиция на икономическия растеж в страните от ЕС-28 и международните цени на неенергийните суровини, което беше в съответствие с влошените очаквания на предприемачите в индустрията за динамиката на поръчките, продажните цени на продукцията и развитието на заетостта. Наблюдаваните развития допринесоха за по-ниското натоварване на производствените мощности и забавянето на производствената

ИИА и реален растеж на БВП*

*С цел постигане на сравнимост, данните за БВП са нормирани, като от стойността на показателя е извадена неговата средна и полученият резултат е разделен на стандартното отклонение.

Източник: МФ

¹ Използвани са данни преди актуализацията на БВП от 11.10.2016 г.

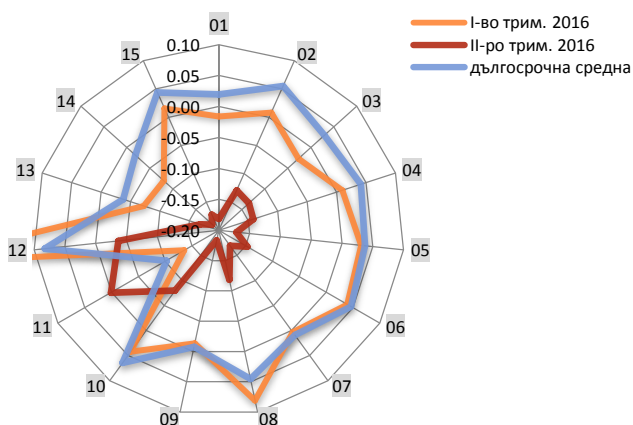
активност в сектора през второто тримесечие на 2016 г. В условията на продължаващ спад на производствените цени, по-ниски реални обороти бяха отчетени в продукцията, насочена за вътрешния пазар, докато оборотите в експортно-ориентираните отрасли на промишлеността продължиха да се повишават.

От страна на вътрешното търсене, значителен принос за наблюдаваната динамика на ИИА беше регистриран по линия на приходите от ДДС, в съответствие с ускоряването на спада на показателя при сделки от внос. Последните бяха повлияни, както от по-ниската цена на суровия петрол, така и от спада на внесените обеми стоки за междинно потребление в т.ч. черни и цветни метали. Изпълнението на приходите от ДДС при сделки в страната към края на полугодия остана високо и тяхната динамика беше съпоставима с отчетената стойност през аналогичния период на предходната година. Като цяло, оценките

на предприемачите за бизнес климата в страната се повишиха, но с по-нисък темп в сравнение с предходното тримесечие. Подобрене в оценките се наблюдаваше в търговията на дребно, което намери отражение в ускоряване на оборота в сектора. За разлика от него, активността в строителството и индустрията за вътрешния пазар продължи да намалява. Негативният принос на показателите от финансовия сектор остана ограничен, като динамиката на лихвения процент по дългосрочните кредити в лева и паричния агрегат М1 остана най-близо до оценената им дългосрочна позиция.

Влошаването на цикличната позиция на ИИА през второто тримесечие на 2016 г. имаше водещо негативно влияние за понижението на композитния индикатор. Отчетената неблагоприятна динамика прекъсна положителното развитие от предходното тримесечие и беше в сила за всички компоненти на ИИА. Основен принос имаха приходите от ДДС, оценките на предприемачите за общия бизнес климат в страната и БВП на ЕС-28. За разлика от цикличната позиция, дългосрочният компонент на ИИА продължи да се характеризира с положителни стойности за второ тримесечие поред. Подобренieto на дългосрочния компонент подкрепя потенциала за растеж на икономиката в дългосрочен план и по-бързото възстановяване на икономическата активност.

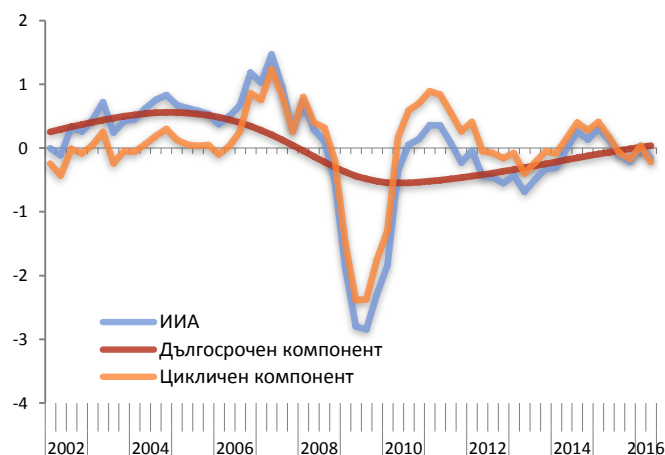
Декомпозиция на ИИА

- 01 БВП
- 02 Индуриално производство
- 03 Строителна продукция
- 04 Търговия на дребно
- 05 Бизнес климат
- 06 Поръчки в индустрията
- 07 Очаквания за цените в индустрията
- 08 Очаквания за заетите в индустрията
- 09 Натоварване на производствени мощности
- 10 М1
- 11 Лихвен %, дългосрочни кредити в лева
- 12 Приходи от ДДС
- 13 Цена на петрол
- 14 Цени на неенергийните суровини
- 15 БВП ЕС-28

Източник: МФ

Дългосрочен и цикличен компонент на ИИА

Източник: МФ

Степен на синхронизираност на българския бизнес цикъл с този на еврозоната

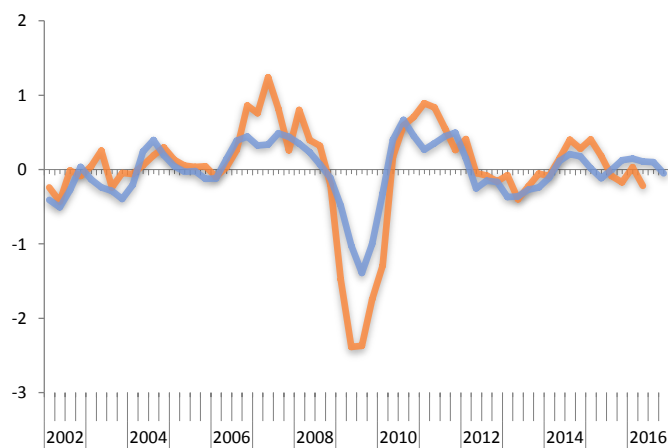
Оценката за икономическия цикъл на българската икономика показва висока степен на синхронизираност с бизнес цикъла на еврозоната, представен чрез индикатора €-coin². Промените във външната среда се отразяват на икономическата активност в България със закъснение между едно и две тримесечия. Това се потвърждава от корелацията между цикличните компоненти на ИИА и €-coin, която за периода от първото тримесечие на 2001 г. до второто тримесечие на 2016 г. възлиза на 0.73 и 0.87, с лаг от един и два периода, съответно.

Влошаването на цикличната позиция на българската икономика през второто тримесечие отразяваше отслабването на икономическия цикъл на основните търговски партньори на страната, започнало през последните месеци на 2015 г. За периода октомври-декември 2015 г. икономическият цикъл на еврозоната се понижи в сравнение с предходните три месеца, независимо че през ноември и декември водещият индикатор за еврозоната отбеляза възходящо развитие, под влияние на подобрене в доверието на бизнеса и потребителите, развитията на пазара на труда и увеличението на индустриалното производство. Намалението на лихвените проценти и признаците на подобрене във външната търговия в еврозоната в началото на 2016 г. обусловиха повишението на €-coin през януари, но от февруари индикаторът отново започна да намалява, като съществен спад беше регистриран през март. Основните фактори,

които обусловиха негативната тенденция на съвкупния индикатор за еврозоната през първото тримесечие на 2016 г. бяха устойчиво ниската инфлация и по-неблагоприятните оценки за финансовото състояние на домакинствата. Понижението на стойността на €-coin се запази и през месеците април и май, в резултат от намалението на борсовите индекси, отслабването във външната търговия и слабото нарастване на цените.

Така през второто тримесечие на 2016 г. цикличната позиция на икономиката на еврозоната премина на отрицателна територия и може да се очаква това да оказва ограничаващо влияние върху икономическата активност у нас до края на годината, предвид периодът на закъснение, с който външните процеси се пре-насят върху българската икономика.

Оценени циклични колебания в еврозоната и България

— Цикличен компонент на ИИА в България
— Цикличен компонент на €-coin (с лаг от два периода)

Източник: CERP, МФ

² Данни и подробни обяснения за методологията на съставяне на индикатора на бизнес цикъла за еврозоната €-coin са достъпни на <http://eurocoin.cepr.org>. Тъй като този индикатор е месечен, данните за него са осреднени, за да може да се сравнява с ИИА, който е с тримесечна честота. Също така, индикаторът €-coin изключва само краткосрочните (сезонните) колебания в икономическата активност в еврозоната и за да бъде съпоставим с ИИА беше необходимо да бъде премахнат дългосрочният тренд във времевия ред с филтър на Ходрик и Прескот.

От юни насам се наблюдават признаци на съживяване на икономическата активност в еврозоната, подкрепени от подобрението на пазара на труда и на борсовите индекси, след силната им волатилност непосредствено след обявяването на резултатите от референдума за членството на Великобритания в ЕС. Макар че икономическата активност в еврозоната понастоящем остава потисната, ограничавана от ниските цени, свитото индустриално производство и слабата външна търговия, запазването на положителните тенденции от последните месеци се очаква да окаже положително влияние на българския бизнес цикъл в началото на следващата година. Това се подкрепя от бизнес тенденциите в промишлеността, където през третото тримесечие очакванията на предприемачите за производствената активност през следващите три месеца се влошават, но очакванията за бизнес състоянието през следващите шест месеца се повишават.

Очаквания за бизнес активността в промишлеността в България

Източник: НСИ

Същност и методология на съставяне на ИИА

Индикаторът на икономическата активност (ИИА) има за цел да представи в обобщен вид текущото състояние на българската икономика, както и да оцени динамиката на дългосрочния и цикличния ѝ компоненти. Той е конструиран чрез динамичен факторен модел и е съставен от петнадесет макроикономически променливи, измерващи промените както във вътрешната, така и във външната икономическа среда. Брутният вътрешен продукт (БВП) е друг обобщаващ индикатор за икономическата активност в страната, като динамиката на ИИА и на БВП имат сходен характер през повечето периоди на наблюдение. Въпреки това е възможно в отделни периоди да се наблюдават различия, както по отношение на степента на промяната, така и по отношение на посоката на изменение на двата индикатора.

Като съставен индикатор, ИИА има редица предимства:

- Ако данните за променливите, от които е съставен ИИА, се ревизират, промяната на съставния индикатор е значително по-малка като размер от ревизията, направена в данните за БВП;
- Динамиката на БВП понякога се влияе от специфични за икономическите сектори фактори, които често са дискретни или временни по характер и затова не би следвало да се интерпретират като фактори, засягащи общата икономическа ситуация.

Разлагането на всеки времеви ред на общ и специфичен компонент позволява да се елиминира въздействието на временните и специфичните фактори, както и да се правят корекции за възможни грешки в измерването на дадена променлива.

ИИА е изчислен въз основа на динамичен факторен модел, приложен към набор от данни по тримесечия за 67 макроикономически времеви реда за бизнес ситуацията както в България, така и в международен аспект. Впоследствие броят на променливите, съставляващи индикатора, е намален на 15, като всяка променлива се използва с реалното ѝ изменение спрямо съответното тримесечие на предходната година. Променливите, съставляващи ИИА, са взети в текущия период или с лаг от един период, както следва (лагът е представен в скоби): БВП (0), индекс на промишлено производство (0), индекс на строителна продукция (0), индекс на оборота в търговията на дребно (0), общ бизнес климат (-1), осигуреност на промишленото производство с поръчки (-1), очаквания за заетостта в промишлеността (-1), очаквания за цените в промишлеността (-1), средна натовареност на производствените мощности (0), паричен агрегат M1 (0), лихвен процент по дългосрочни кредити в лева (-1), приходи от ДДС (0), индекс на цената на петрола (-1), индекс на международните цени на неенергийните суровини (-1) и БВП на ЕС-28 (-1).

Оценката на цикличния компонент на ИИА е направена, като са елиминирани:

- Дългосрочният компонент, като е използван филтърът на Ходрик-Прескот. Въпреки че разглежданият филтър е бил предмет на много дискусии, той все пак остава най-широко използваната техника за премахване на тренда в икономическите редове;
- Краткосрочният компонент, отчитащ колебания в рамките на една година и изчислен въз основа на плъзгаща се средна с прозорец от 4 периода.